

Абітурієнт-2015: доведеться вчити правила

20 жовтня Міністерство освіти і науки України оприлюднило Умови прийому до вищих навчальних закладів у 2015 р. У наступному році абітурієнти вступатимуть до вузів за нормами нового ЗУ «Про вищу освіту». У зв'язку з тим, що ідея та імплементація цього нормативного акту, сприймаються досить скептично частиною вищих навчальних закладів, умови вступу також почали піддаватися критиці та дискредитації. На нашу думку, основною причиною такої поведінки залишається нерозуміння процедур та відсутність системного інформування про новації як майбутніх абітурієнтів, так і адміністрацій вищих навчальних закладів. Цей матеріал є спробою показати головні відмінності та переваги конкурсного відбору для обидвох суб'єктів, а також – завдання та виклики, на які слід звернути увагу вже тепер.

Попри те, що Умови прийому пропонують новий підхід до відбору студентів, структура вступної кампанії кардинально не змінюється. Так, вищі навчальні заклади отримали широкі повноваження в частині формування конкурсного балу вступника, присвоєння різних вагових коефіцієнтів його складовим, визначення предметів ЗНО, результати яких зараховуватимуться при вступі. Вперше створені умови для відбору студентів з профільними знаннями, необхідними для навчання на конкретному напрямі підготовки.

Що стосується майбутніх вступників, то основні складові та етапи конкурсного відбору не надто відрізнятимуться від цьогорічних. Вони складатимуть державну підсумкову атестацію, проходитимуть зовнішнє незалежне оцінювання, творчі випробування (якщо цього вимагатимуть правила вступу), а також можуть розраховувати на додаткові бали за перемогу у Всеукраїнській олімпіаді, конкурсі-захисті наукових робіт МАН, довузівську підготовку. Єдиним викликом для абітурієнтів 2015 р. може стати невизначеність щодо професії чи фаху, які він хоче здобувати, а також щодо навчального закладу, де прагне навчатися. Адже вступ до ВНЗ тепер передбачає обов'язкове ознайомлення з Правилами прийому різних ВНЗ, що суттєво різнитимуться між собою, рейтингування 15 можливих поданих заяв – відповідно до власних пріоритетів, посилену підготовку до здачі тих конкурсних предметів, яким присвоєні найвищі вагові коефіцієнти.

Пропонуємо розглянути детальніше основні зміни.

Формування конкурсного балу. Вагові коефіцієнти.

Як і в попередні роки, формування конкурсного балу залежить від галузі знань чи напрямку підготовки, на який вступатиме абітурієнт. Однак максимальне значення основного конкурсного балу у будь-якому випадку дорівнюватиме 200. Для тих спеціальностей, які не потребують проходження творчих випробувань, основний бал складатимуть:

результати зовнішнього незалежного оцінювання з 3-4 предметів;

середній бал атестата про повну загальну середню освіту;

результати зовнішнього незалежного оцінювання з 2 предметів (з коефіцієнтом не менше ніж 0,2)

середній бал атестата про повну загальну середню освіту (з коефіцієнтом не більше 0,1)

середній бал за конкурс творчих або фізичних здібностей (з різними коефіцієнтами: не більше 05, та не більше 0,25).

Перелік предметів ЗНО, необхідних для вступу, визначатиме самостійно кожен ВНЗ. Єдиний предмет, що є обов'язковим для всіх – українська мова та література. Мінімальний прохідний бал для участі у конкурсному відборі по кожному предмету ЗНО тепер теж визначає вуз, а не Міністерство освіти і науки України. Минулого року він дорівнював 140. У зв'язку зі зміною системи визначення результатів стандартизованого тестування («здав не здав»), припускаємо, що ВНЗ взагалі не встановлюватимуть цього порогу, а прийматимуть документи від усіх абітурієнтів. Як і в попередні роки, лише найрейтинговіші вищі навчальні заклади можуть підняти мінімальний бал на кілька позицій.

Новацією Умов прийому на 2015 р. є запровадження вагових коефіцієнтів до кожного із складових конкурсного балу. Їхнє основне завдання – вказати на найважливіший з них і збільшити його вагу. Оскільки Умовами прийому тепер не визначають профільного предмету для вступу, це робити вуз, присвоюючи йому найвищий ваговий коефіцієнт. Сума коефіцієнтів має дорівнювати одиниці. Діапазон коефіцієнтів визначений у ЗУ «Про вищу освіту»: результат кожного предмету ЗНО має становити не менш як 20 відсотків конкурсного бала, вага атестата – від 0 до 10 відсотків конкурсного бала.

Як це працюватиме? Наприклад, при вступі на напрям підготовки «лікувальна справа» абітурієнт має подати результати сертифікату з української мови та літератури, біології і хімії, а також додаток до атестату. Очевидно, що навчання у галузі медицина потребує передусім знань із біології та хімії, ніж з української мови та літератури. Тому вага цих предметів має бути більшою.

Для прикладу, пропонуємо результату ЗНО з біології присвоїти ваговий коефіцієнт 0,4, з хімії – 0,3, з української мови та літератури – 0,2, та атестату – 0,1. Сума коефіцієнтів дорівнює одиниці (0,4+0,3+0,2+0,1=1). В результаті отримаємо розрахунок:

Конкурсний бал = (ЗНО біологія x 0,4) + (ЗНО хімія x 0,3) + (ЗНО українська мова та література x 0,2) + (Атестат x 0,1)

Якщо порахувати з максимально можливими 200 балами за кожен складову, то отримаємо:

(200 біологія x 0,4) + (200 хімія x 0,3) + (200 українська мова та література x 0,2) + (200 x 0,1) = 80+60+40+20=200

В результаті отримаємо, що однакові складові конкурсного балу, при застосуванні вагових коефіцієнтів, дають різний «вклад» у його формування. Бал атестату про повну середню освіту складає всього 10% від загального. Натомість результат ЗНО з біології – 40%. Зрозуміло, що за таких умов абітурієнт має посилено готуватися до тестування з біології та хімії, оскільки їхня вага становить більше половини конкурсного балу.

Формування конкурсного балу при вступі на творчі напрямки підготовки

Якщо абітурієнт бере участь у відборі до навчального закладу, де має проходити випробування своїх творчих або фізичних здібностей, то основний конкурсний бал складатимуть:

Що стосується останньої складової, то нові Умов прийому уніфікували, як саме визначатимуться результати випробувань творчих та фізичних здібностей. Як і в попередні роки, вони можуть проводитися у три етапи, кожен з яких оцінюється окремо по 200 балів. Однак загальний результат обчислюється як середнє арифметичне отриманих балів за кожен етап конкурсу. Тобто, максимальна оцінка за творчий конкурс може дорівнювати 200. Це виглядає логічно, оскільки вагові коефіцієнти мають застосовуватися до однакових величин, тобто до 200 балів за ЗНО, атестат і творчі чи фізичні випробування.

До кожного із цих складових також застосовуються вагові коефіцієнти, сума яких має дорівнювати одиниці. Як вже зазначалося, результату ЗНО з кожного предмету не може бути присвоєний коефіцієнт менше 0,2, атестату – не більше 0,1. Що стосується ваги балу за творчі конкурси, то вона дещо різнитиметься. При вступі на підготовку у галузі знань «Мистецтво» та напряму підготовки «Архітектура», вага може становити не більше 0,5 конкурсного бала, для решти - не більш як 0,25.

Як це працюватиме? Допустимо, мова йде про вступ за напрямком підготовки «журналістика», куди треба подати результати ЗНО з української мови і літератури (коефіцієнт 0,4), історії України (коефіцієнт 0,3), додаток до атестата (коефіцієнт 0,05), а також пройти творче випробування у вигляді письмового твору та співбесіди (коефіцієнт 0,25). Як це працює, спробуємо показати на двох абітурієнтах з різними складовими конкурсного балу.

ЗНО (українська мова та література)

ЗНО (історія України)

Творчий конкурс

Атестат

Сума балів

Абітурієнт 1	Абітурієнт 2
180	190
178	170
187	183
186	186
731	729

За таких умов більші шанси вступити до навчального закладу має Абітурієнт 1, оскільки його бал вищий. Якщо ж конкурсний бал обраховуватиметься з урахуванням коефіцієнтів і ВНЗ правилами прийому передбачить, що найвищий коефіцієнт присвоюватиметься результату ЗНО з української мови та літератури (0,4) та також історії України (0,3), то студентом стане Абітурієнт 2, оскільки його конкурсний бал – 182,05 є вищим, ніж в Абітурієнта 1 – 181,45. Для визначення конкурсного балу, ми множили кожен його складову на відповідний коефіцієнт, враховуючи допустиму вагу.

ЗНО (українська мова та література)

ЗНО (історія України)

Творчий конкурс

Атестат

Сума

Коефіцієнт

0,4

0,3

0,25

0,05

1

Бали з врахуванням коефіцієнтів

Абітурієнт 1	Абітурієнт 2
72	76
(180*0,4)	(190*0,4)
53,4	51
(178*0,3)	(170*0,3)
46,75	45,75
(187*0,25)	(183*0,25)
9,3	9,3
(186*0,05)	(186*0,05)
181,45	182,05

Такий підхід дає змогу вищому навчальному закладу відбирати абітурієнтів, які мають знання чи здібності (у випадку з творчими конкурсами чи фізичними випробуваннями), необхідні для здобуття вищої освіти у конкретній галузі знань чи за напрямок підготовки. Саме тому, вага коефіцієнта може відрізнятись у залежності від вузу, напрямку підготовки, спеціалізації тощо.

Оскільки правила прийому затверджуються вченою радою вищого навчального закладу до 1 грудня 2014 року, то інформація про предмети ЗНО, складові конкурсного балу, їхні вагові коефіцієнти стануть відомими ще до початку реєстрації для проходження стандартизованого тестування. Це дозволить вступнику зосередитися на підготовці до проходження іспитів з конкретних предметів чи випробувань.

Додаткові бали

Відповідно до нового закону «Про вищу освіту», норма якого відображена і в Умовах прийому на 2015 р., до конкурсного балу додатково додаються бали за особливі успіхи (призерам IV етапу Всеукраїнських олімпіад, призерам III етапу Всеукраїнського конкурсу Малої академії наук України) та/або за успішне закінчення підготовчих курсів для вступу на природничо-математичні та інженерно-технічні спеціальності. Вага додаткових балів може становити від 0 до 5 відсотків конкурсного бала (коефіцієнт – 0-0,05). Тому, при розрахунку, що максимальний конкурсний бал дорівнює 200, додатково можна отримати ще 10 балів. Як саме вони розподілятимуться між цими складовими визначатиме кожен вуз. Причому тут треба врахувати, що призери Всеукраїнських олімпіад та МАН займають різні місця, а за підготовчі курси часто нараховують менше ніж 20 балів.

Пріоритетність поданих заяв

Як і в попередні роки, кожен абітурієнт може подати документи для участі у конкурсному відборі до 5 вищих навчальних закладів на 3 напрямки підготовки (на три спеціальності) у кожному з них. Однак тепер, кожну із своїх заяв він має проранжувати, тобто присвоїти пріоритет, від 1 до 15, де «1» є показником найбільшої пріоритетності заяви.

Навіщо потрібне таке нововведення та як вона працюватиме? Для вступників попередніх років, а також працівників приймальних комісій добре знайомим є термін «четверта хвиля» або «конкурс оригіналів». Якщо не вдаватися у деталі, то це період зарахування на місця державного замовлення тих осіб, які не отримали рекомендації у жодній з трьох хвиль, однак подали оригінали документів. Лише на підставі цього, а не відповідно до величини конкурсного балу, вони ставали студентами-бюджетниками. Проблема виникала як наслідок непродуманого механізму подання 15 заяв, рекомендування до зарахування на місця державного замовлення одних і тих же осіб одночасно на кілька напрямів, відсутності процедури інформування усіх абітурієнтів про вільні місця станом на завершення третього етапу.

З 2015 року абітурієнт присвоюватиме кожній заяві пріоритетність, і у випадку якщо його конкурсний бал дозволить зарахування за найвищим з них на першому етапі, усі інші заяви автоматично не братимуть участі у конкурсі. Якщо ж на першому етапі рекомендацію отримає заява, наприклад, з пріоритетом «5», то участь у другому етапі продовжуватимуть приймати лише заяви з пріоритетами «4», «3», «2» та «1». Решта – автоматично не розглядатимуться.

Що важливо пам'ятати – пріоритетність, визначена вступником в заяві про участь у конкурсі не може бути змінена протягом вступної кампанії. Тобто, ранжування заяв відбувається один раз, пізніше, наприклад, не можна замінити пріоритет «1» з «комп'ютерних наук» на пріоритет «3» для «програмної інженерії». Саме тому, перш ніж подавати заяви для вступу, абітурієнтам варто визначитися з майбутньою професією, а також вузом, де хочуть її здобувати.

На завершення, відповідно до Умов прийому на 2015 р., які розроблялися вже на основі нового ЗУ «Про вищу освіту», навчальні заклади отримали значно більше можливостей для відбору абітурієнтів з конкретними знаннями та вміннями. Від розуміння нових підходів, а також бажання їх застосувати на практиці, залежатиме який студент прийде до вузу 1 вересня 2016 р.

Для абітурієнтів важливо зрозуміти інше – вступ на однакові напрями підготовки (спеціальності) у різних навчальних закладах може відрізнятися предметами ЗНО, ваговими коефіцієнтами, обрахунком загального конкурсного балу. Усі ці особливості будуть відомі до 1 грудня, коли вузи оприлюднять на своїх сайтах Правила прийому на 2016 р. Саме цим документом і радимо послуговуватися, плануючи свій вступ та підготовку до зовнішнього незалежного оцінювання, інших вступних випробувань.